

no renuntiante diocesis regimen ad Vicarium Capitularem devolvitur ad normam can. 431 ssq.

2. Circa Episcoporum privilegia: C.I.C. can. 349 § 1, n. 1. Episcopis titularibus privilegia addenda mihi videntur etiam quae sub can. 239 § 1, nn. 1, 5 et 6 enumerantur.

Ratio est quia Episcopus plenitudine sacerdotii gaudet.

In specie quoad can. 239 § 1, n. 5: hoc privilegio iam plurimi sacerdotes saeculares et regulares gaudent; a fortiori hoc privilegium episcopo ratione plenitudinis sacerdotii competere debet.

✠ LUCIANUS BERNACKI
Episcopus tit. Melensis
Auxiliaris Gnesnensis

32

EXC.MI P. D. CAROLI VOJTYLA

Episcopi tit. Ombitani, Auxiliaris Cracoviensis

Cracoviae, die 30 decembris 1959

Eminentissime Princeps,

Litteris istius Pontificiae Commissionis antepreparatoriae pro Concilio Oecumenico, cui Eminentia Vestra Reverendissima praesidet, de die 18 iunii 1959 Prot. N. 1 C/59 - 2257 respondens in adnexo animadversiones meas praesentibus transmittere audeo simulque instantissime veniam imploro tam tardae responsionis, quam propter plurima mea officia Eminentia Vestra Reverendissima benignissime concedere dignetur.

Manus Eminentiae Vestrae Reverendissimae humillime deosculor et servitorem addictissimum in Domino me profiteor.

✠ CAROLUS VOJTYLA
Episcopus tit. Ombitanus
Auxil. Cracoviensis

1. Adiuncta temporum, in quibus nunc contingit vivere Ecclesiae Christi, suggerunt quaedam capita doctrinalia praecipue elucidanda. Materialismo crescente, qui diversas obtinet species (materialismus scientismi, positivismi, dialecticus), transcendentalem oportet ordinem spirituales exponere, et satis quidem fortiter. Qui in Deo, Prima omnium Causa — Deo inscrutabili in mysterio vitae suae intimae — initium

habet, ordo ille spiritualis invenitur etiam in homine ad imaginem et similitudinem Dei creato. Est quidem homo ens compositum; corpore participans in mundo materiali, anima tamen spirituali et immortalis a mundo hoc distinctus — si anima, tunc etiam ente integro, anima enim forma est corporis. Excedit etiam corpus humanum propter substantialem cum anima spirituali unionem caetera mundi corpora, et propter spem resurrectionis futurae videtur ipsam eiusdem animae immortalitatem quodammodo participare. Sunt ea, quae partim solo rationis lumine, plenius lumine revelationis supernaturalis cognoscuntur, postulant autem hominem tamquam personam ab aliis mundi visibilis entibus distinguere — caetera enim non sunt entia personalia.

Unde problema personalismi christiani, quod opportunum videtur et conveniens doctrinaliter delineari. Personalitas humana ostenditur praecipue in relatione cuiuslibet personae humanae ad personalem Deum — en culmen ipsum omnis religionis, praesertim autem religionis in supernaturali Revelatione fundatae. Participatio Divinae naturae et vitae intimae Augustissimae Trinitatis per gratiam, unde exspectatur perfecta unio in visione beatifica — haec omnia non nisi inter personas inveniri possunt.

Personalismus christianus fundamentum etiam constituit totius doctrinae ethicae, quae Evangelio innixa semper ab Ecclesia catholica docetur. Persona humana tamquam suppositum voluntarie et cum conscientia agens, in actibus suis moralitatem includit. In actione personae considerandae sunt relationes agentis ad res et personas alias. Unde catholica doctrina moralis regulas indicat utendi quidem rebus sine abusu et diligendi personas. Praeceptum caritatis implicat et simul exsuperat ea omnia, quae ab iustitia commutativa et sociali postulantur.

Quae omnia, sub isto praesertim aspectu considerata, probe distinguere iubent personalismum illum christianum a quovis alio, in quo vel individualismi vel etiam cuiusdam oeconomismi materialistici vestigia latent. Problema personae humanae eiusque « situationis » in mundo a contemporaneis maxime expetitur; problema istud aliquos ad excessivam « fidem humanisticam », alios vero, et quidem saepius, ad desperationem omnis humanae existentiae ducit. Unde non solum fideles, probabiliter etiam infideles, aliquod futuri Concilii eloquium in hac causa exspectant.

2. Concilium ab omnibus summo studio expectatur, praesertim autem a separatis ab Ecclesiae unitate ratione haereseos vel schismatis. Videntur et ipsi aliqualem possidere amorem Christi Domini, unde spes reconciliationis eorum cum vera Ecclesia Christi, amor enim parit unitatem. Unitas autem Ecclesiae in nullo alio sic exponitur, ut in doctrina de

Corpore Christi Mystico: si Ecclesia est Corpus Christi, non potest esse nisi una et unica, unum enim et unicum est etiam hoc Corpus. In quo membra diversa, sana et aegrotata — haec quidem etiam ratione haereseos, quae est contra fidem peccatum, et schismatis, quod contra caritatem. Atqui aegrotata etiam non desinunt esse aliquo modo membra Corporis Christi, quod in coelis tantum gloriosum est, in terra tamen vulneratum erat et exinanitum — unde similiter et Corpus Eius Mysticum, quod est in terra, aegrotat et languores patitur. Languores Eius in nobis omnibus, qui proinde obligamur de sanitate eius omnes solliciti esse.

Concilium simul ac tota ecclesiologia theologica haec omnia exponere possunt, minorem accentum praebendo his omnibus, quae separant, quaerendo autem omnia quae conciliant. Sic praeparabitur forsitan quaedam conversio in mentibus, exoranda est autem perseveranter gratia reconciliationis cum Ecclesia in doctrinalibus, quae difficillima videntur.

3. Laici, de quibus in *C.I.C.* non multa inveniuntur, in praesenti magis ac magis activam in Ecclesia Christi partem obtinere videntur. Activitas haec laicorum lingua gallica « mouvement de laïcat » appellatur. Oportet forsitan propriam indolem simul ac fundamenta supernaturalia huius activitatis doctrinaliter delineare. Tunc melius apparebit vocatio laicorum in Ecclesia (vel: diversae vocationes) eorumque propria responsabilitas: Potest quandoque suspicari periculum alicuius in hac re excessus. Laicos inter et clericos in Ecclesia quaedam aemulatio adesse videtur, qua tamen uti possumus ad plenioram aedificationem Corporis Christi Mystici. Laici ad opus hoc in diversis vitae saecularis officiis vocantur, in quibus responsables sunt pro Ecclesia. Aedificatio Corporis Christi sine mutuo laicorum cum clero labore in actum transire nequit.

Tunc tamen ex parte cleri necesse est, ut plenioram capiant cognitionem totius vitae laicorum eiusque valoris tam naturalis quam supernaturalis. Relationes sociales hodiernae longe ab antiquo partiarchalismo distantes, democratismo autem proximae, contemporaneam etiam postulant et adaequatam methodum applicandam, paternitatem spiritualem sacerdotum erga christifideles quod attinet. Sine autem aliquo sensu talis paternitatis vera cura animarum, quae non est tantum officium vel functio aliqua socialis, dari nequit. Videtur autem democratismi huius reflexus etiam in hac actione laica (mouvement de laïcat) inveniri — proinde sacerdotes diversas formas « protectionales » vel « patriarchales », etsi etiam traditione fulciantur, evitare debent, evitare etiam separatismum quemlibet erga laicos, quae omnia sunt contra mutuum laborem ad aedificationem Mystici Corporis. In cura animarum ne reputentur laici quasi obiectum tantum, sed etiam tamquam subiectum cooperans. Zelo

autem eorum uti oportet praesertim, ubi sacerdotes et clerici missionem suam extendere nequeunt.

Agitur utique de labore evangelico magis ac magis augendo, non autem de quadam lite super competentiam cleri et laicatus catholici.

4. Est res, quam attendamus oportet etiam in formando et disciplinando clero tam saeculari quam regulari. Relevanda sunt, et quidem valde fortiter cleri inter caeteros christifideles specifica quaedam quae particularem eius in Ecclesia vocationem sequuntur, sed relevanda est etiam connexio eius cum laicis ad ostendendam unitatem Regni Dei in hoc saeculo. Vita interior clericis et praesertim sacerdotibus propria in-niti debet coelibatu, cuius sensus et valor proprius tunc profundissime capitur, quando cognoscitur in relatione cum inaudito privilegio Sacrificii Altaris celebrandi. Accedit recitatio Breviarii, de cuius reformandi ratione hodie non pauca audiuntur. Quaeritur, utrum abbreviatio, vel potius tantum aliqua renovatio, praesertim cum de lectionibus secundi Nocturni agitur, forsitan etiam primi. (An non melius libri prophetici quam tot de Machabaeis?).

Simul tamen opportunum videtur, ut clericis contactus facilius reddatur cum multis vitae humanae, etiam saecularis, factis et phaenomenis, ex. gr. ubi de cultura intellectuali, artistica et forsitan etiam physica (sport, alpinismus et similia) agitur. Maxime tamen insistendum est, nullo modo hic agi de quodam « saecularismo », sed tantum de affirmatione omnium eorum, quae in se valent affirmari, etsi externe indolem religiosam et sacralem non possideant. Multorum quidem in vita humana « sacralsatio », alia quam indirecta et discreta, simul autem vera et profunda, esse non potest. Exsistit etiam quaedam tendentia ad inculcandum momentum sacri tali methodo, quae menti contemporaneorum valde videtur propria.

Huic tendentiae formatio cleri correspondeat. Utrum in hac re procedendum sit via legislativa et per decreta? Est quaestio haec potius paedagogica, quae ad methodos seminarii et postea ad « auto — paedagogiam » quandam cuiuslibet sacerdotis pertinet — est quidem ultimam quaestio prudentiae sacerdotalis. Inveniuntur in *C.I.C.* quaedam, quae de habitu clericali vel de non participando in publicis spectaculis et similia — tractant, optima certe. Utrum tamen non sit relevanda necessitas contactus cum istis phaenomenis vitae humanae, quae etiam multa afferre valeant in cura animarum? Sola prohibitiva faciliter suggerere possint ea, quae superius tamquam separatismus — allata sunt.

5. Coelibatum sacerdotalem quod attinet. Est verus thesaurus nostri officii, etsi saepe in vase fictili portatur. Unde etiam viri ecclesiastici, et quidem valde periti in lege et in cura animarum versati, quaedam

de ecclesiasticis suggerunt, qui legem coelibatus violaverunt, quae hic etiam referenda sunt. Quaeritur ergo pluries, utrum tales ad statum laicalem ab Ecclesia omnino reducendi non sint sine ulla spe readmissionis ad statum clericalem, cum dispensatione simul super coelibatus violata lege, eo ipso ab impedimento maiorum ordinum, ubi agitur de matrimonio.

Propositio haec quibus innititur rationibus? En 1) agitur de salute aeterna sacerdotis talis lapsi, ad quam cuilibet ius est ex lege divina, cum coelibatus magis ex lege ecclesiastica procedit. Vivendo in contractu civili privatus est autem talis sacerdos lapsus remediis supernaturalibus, simul cum eo etiam mulier, unde eventuales filii periculo spirituali exponuntur. 2) Saepe inde inimici Ecclesiae ortum suum capiunt, qui odio maximo illam persequuntur. Lege mutata possent tales vitam ducere honestiorem satisfaciendo pro scandalo a se praestito. 3) Esset etiam pro Ordinariis facilius, si de his clericis agatur, qui ex defectu naturae vel vitae interioris legem coelibatus adimplere nequeunt.

Cum tamen propositio ista Commissioni Ante-praeparatoriae praesentatur, ut voces etiam eorum audiantur, qui talia suggerunt, clarum est simul, cuius res sit momenti. Ecclesia sine dubio in hac re omnino est competens. Utrum tamen propositio haec bono spirituali et sanctitati clericali, an potius relaxandae disciplinae inserviret — hoc maxima cum cautela et summa sollicitudine inquirendum et pensandum esset.

6. Radix clericalis formationis est in seminario — unde illud optimam habeat directionem et organisationem, ut illis quae vocatio et status sacerdotalis necnon quae cura animarum et contactus cum contemporaneis postulat — sufficienter saltem respondeat. In efformanda mente et conscientia alumnorum a primordiis elaborandus est sensus quidam missionis apostolicae. « Missio » et « officium » maiorem partem in mente et voluntate eorum obtineat postposita ratione beneficii, qua voce utitur *C.I.C.*, iuste quidem et convenienter. Forsitan tamen etiam in Codice haec ratio et nomen « beneficium » mutari debeat ad convenientius efformandam indolem clericorum.

In re seminarii magni est hodie momenti non tantum formatio moralis sed etiam intellectualis. Fiant seminaria nostra quam maxime non solum studia professionalia, sed verae academiae vel studia generalia universitatibus adaequabilia. Oportet enim sacerdotem in cura animarum laborantem convenienti auctoritate intellectuali inter contemporaneos pollere, quorum plures ac plures educationem superiorem in universitatibus adeptam possident. Unde necessitas praeparationis scientificae in seminario, cuius conditio sine qua non — professores et

magistri ipsi perfecte quidem praeparati. Forsitan etiam non esset sine momento commissio quaedam ad verificandas eorum qualitates in quacumque disciplina — simili modo ut procedunt universitates laicae. Sollicitudo de qualitatibus scientificis professorum seminarii coniuncta sit cum aliquo postulatu quoad indolem ipsorum seminariarum tamquam determinatae institutionis. Obtineant seminaria forsitan — saltem ubi dantur conditiones — indolem facultatum theologiarum iuris ecclesiastici, et in principalioribus dioecesibus (metropoliis) etiam indolem studii generalis cum tribus consuetis facultatibus (philosophica, theologica, iuris canonici).

Agitur evidenter non tantum de erectione formali, sed de reali indole institutionis, in qua futuri praeparantur sacerdotes. Videtur tamen ipsa erectio formalis ex parte Ecclesiae — prudenter utique et cum fundamento in re — etiam magni esse momenti, ipsa enim indoles iuridica obligationem realem videtur inducere. Tunc in seminariis nostris verus labor et inquisitio scientifica initium capiet etiam ad gradus academicos obtinendos.

7. Quod vitam internam Ecclesiae tangit, magni videtur esse momenti formatio claustralis et religiosa. Quandoque multa de quadam crisi audiuntur, si agatur de ordinibus et congregationibus singulis. Tamen doctrina evangelica de perfectione, de consiliis, de exclusiva sui ipsius donatione Deo et Domino Nostro Iesu Christo et Spiritui Sancto — semper est actualis et vivida. Crisis ergo supradicta magis formas externas tangit, quibus status perfectionis acquiritur. Necessaria videtur adaptatio quaedam ad mentes et sanas aspirationes contemporaneas, quibus etiam vita Ecclesiae manifestatur. Agitur in hac re non tam de quibusdam externis ut v. gr. de habitu religioso, sed de ipsa spiritualitate religiosorum, in qua nequit tamquam principalis concipi ipsa separatio a mundo et ab hominibus ad obtinendam propriam solummodo salutem. Vincere queat necesse est illa alia conceptio, secundum quam vita claustralis, monastica, religiosa, praecipuam constituit aciem Ecclesiae militantis, quae ad regnum Dei et Christi in hoc saeculo tendit.

Positiva relatio haec ad mundum, ad contemporaneos, componi debet cum necessitate non commiscendi sese, « cum hoc saeculo », non immergendi se in ipso. Vita religiosa nequit consistere in faciliiori quadam forma existentiae, praesertim hisce temporibus, quando haec existentia humana saepe fit et spiritualiter et materialiter valde difficilis. Necessaria est ergo vera et perfecta observantia religiosa — unde officium stabilis in qualibet natione visitoris apostolici postulatur. Posset ille visitor disciplinam et observantiam omnium claustralium invigilare, insimul stabiliter in conferentiis Episcoporum participando haberet officium coordi-

nandi activitatem religiosorum cum necessitatibus curae animarum in qualibet dioecesi.

Est enim haec quaestio difficilis, quandoque etiam quaedam de periculo particularismi vel egoismi sui generis audiuntur, cum de relatione alius atque alius domus religiosae ad dioecesim vel paroeciam agitur, ac si domus ista esset sibi ipsi finis et ratio essendi. Necessaria est utique exemptio religiosorum in dioecesi quoad vitam internam cuiuslibet domus, quae ex principiis regulae emanare debet. Aliud tamen est cura animarum et sollicitudo pastoralis, ubi religiosi stricte subdantur ordinario oportet, ne eorum labor in hac re aliquo modo praeter ea fiat, quae in tota dioecesi vel paroecia sub directione episcopi vel etiam parochi fiunt. Ratio exemptionis religiosae inducitur enim quandoque ad evitandam solidam collaborationem in cura animarum, etsi collaborari possit.

Non est haec tamen principalis quaestio de potestate, de facultate regendi et disponendi inter clericos, sed de maiore unitate in agendo. Sollicitudo pastoralis temporibus nostris semper maiorem videtur obtinere partem in activitate Ecclesiae. Caveant utique ordinarii, episcopi et etiam parochi, ne in invitandis vel etiam cogendis religiosis ad curam animarum, obliviscantur tamen specificae illius indolis cuiuslibet ordinis vel congregationis eorumque vocationis principalis in universali Ecclesia Christi. Videtur tamen crisis contemporanea, qua laborant ordines et congregationes religiosae non posse vinci, nisi in connexionem proxima cum tota vita Ecclesiae eiusque situatione in mundo hodierno.

8. Maius ac maius interesse in Ecclesia, etiam inter laicos, rebus liturgicis datur. Multa iam facta sunt ad facilitandam participationem mysteriorum Fidei nostrae, quae in liturgia quodammodo manifestantur. Postulatur semper prudens admissio linguae nationalis in administrandis S. Sacramentis et in sacramentalibus, sine tamen totali nationalisatione rituum. Revisio quaedam videtur opportuna, si de functionibus pontificalibus agatur, ad simplificandum caeremoniale externum et forsitan etiam ab abbreviandis quasdam caeremonias (v. gr. consecratio ecclesiae vel altaris), ita tamen, ne essentialis pulchritudo liturgica insimul detrimentum capiat.

Consideratis omnibus adiunctis et conditionibus vitae christifidelium in multis regionibus videtur opportunum non amplius limitare tempus Sacrificii Missae celebrandi. Participatio Missae etiam in sacello privato vel in altari portatili celebratae sufficiat ad adimplendum praeceptum ecclesiasticum diebus festivis.

9. Quae Codicem I. C. tangunt, a iuris peritis et professoribus iuris canonici postulantur et suggeruntur. Sic v. gr., ut ius poenale Ecclesiae simplicetur, ut impedimenta matrimonialia minoris momenti e Codice

evanescent, ut iurisdictio ad confessiones audiendas in una dioecesi sufficiat ad audiendas eas etiam in aliis dioecesibus eiusdem nationis (identitas idiomatis), saltem ad determinatum aliquod tempus. Si agatur de objectis pietatis benedicendis, nimia sunt reservata — facilius et simplicius in hac re constituere oportet, etiam quoad indulgentias, quae cum objectis talibus connectuntur.

Si adhuc ad matrimonium eiusque impedimenta redeamus, videntur aliqua in *C.I.C.* introducenda: speciali modo, si agatur de indole sanguinis inconvenienti — unde consequentiae tristissimae, de quibus medicina testatur.

Undique etiam audiuntur plurima de Codice librorum prohibitorum — revisio videtur opportunissima.

✠ CAROLUS VOJTYLA
Episcopus tit. Ombitanus
Auxiliaris Cracoviensis

33

EXC.MI P. D. FRANCISCI KORSZYNSKI
Episcopi tit. Oriseni, Auxiliaris Vladislaviensis

Włocławek, dn. 12 septembris 1959

Eminentissime Princeps,

Praeprimis Summas Eminentiae Tuae ago gratias pro litteris nomine Pontificiae Commissionis Antepreparatoriae pro Concilio Oecumenico mihi missis.

Cum illis igitur hisce respondeam, honorem mihi duco proponere quae sequuntur.

1. Ardentissimum desiderium peroptimi Patris nostri Papae Ioannis XXIII est etiam meum desiderium, ut nempe omnes christianae confessiones uniantur et unum Ovile sub uno Pastore constituent. Id deprecor quotidie.

2. Cum variae protestantium sectae, in America Septentrionali ortae et nunc in Polonia grassantes, in suos errores seducant multos, praecipue utentes lingua vernacula, enixe rogo, ut in sacra liturgia, in caeremoniis peragendis, sicuti in collatione nonnullorum sacramentorum, in exequiis, immo etiam in sacrificio Missae (in partibus quae tempore liturgico mutantur) maiorem atque potiore partem habeat lingua polona.

3. Cum in ergustaliis horrendis castris in Dachau una cum triginta milibus captivorum ad necem destinatorum morarer, accidit ut ipse sanctus